

МИРЗАЧЎЛНИНГ ЎЗЛАШТИРИШ ДАВРИДАГИ ИЖТИМОЙ- МАДАНИЙ ЖАРАЁНЛАР

Хакимов Равшан Раимович

Гулисон давлат педагогика институти

Ижтимоий фанлар ва санъатшунослик кафедраси ўқитувчиси

E-mail: rovshik721@gmail.com

+99891 500 12 75

Annotatsiya: Ushbu maqolada Mirzacho‘lni o‘zlashtirish jarayonida amalga oshirilgan ishlar, o‘zlashtirish uchun jalb qilingan turli millat vakillari tomonidan amalga oshirilgan ishlar, amalga oshirilgan yangi ixtirolar haqida yoritiladi.

Kalit so‘zlar: Иттифок, дренаж, ихтиро, комсомол, қаҳрамон, архив, украин, татар, арман, миллат, курилиш, монтаж, архитектура, кинотеатр.

СОЦИОКУЛЬТУРНЫЕ ПРОЦЕССЫ В ПЕРИОД РАЗВИТИЯ МИРЗАЧУЛА

Аннотация: В этой статье будет рассказано о работе, проделанной в процессе освоения Мирзачуля, о работе, проделанной представителями разных национальностей, привлеченных для освоения, о проведенных новых изобретениях.

Ключевые слова: Союз, дренаж, крепость, комсомоль, герой, архив, Украина, татар, арман, нация, курилиш, монтаж, архитектура, кино.

SOCIO-CULTURAL PROCESSES DURING THE PERIOD OF MIRZACHUL ASSIMILATION

Annotation: This article will cover the work carried out in the process of mastering Mirzachul, the work carried out by representatives of different nationalities involved for mastering, new inventions carried out.

Keywords: Union, drainage, fortress, Komsomol, hero, archive, Ukraine, Tatar, arman, nation, kurilish, installation, architecture, cinema.

КИРИШ

Президентимиз Шавкат Мирзиёев парламентга йўллаган мурожаатномасида олдимизга қўйган улкан вазифаларни амалга оширишда биз учун куч-қудрат манбаи бўладиган миллий ғояни ривожлантиришимиз зарурлигини алоҳида қайд этди. Хусусан, миллий ўзлигимизни англаш, ватанимизнинг қадимий ва бой тарихини ўрганиш, бу борада илмий-тадқиқот

ишларини кучайтириш, гуманитар соҳа олимлари фаолиятини ҳар томонлама қўллаб-қувватлашимиз лозим[1] деб айтган гаплаги бежиз эмас. Тарихимиздаги ўта оғир бир давр ҳисобланган Совет ҳокимиятининг юртимизда олиб борган сиёсатини ўрганиш ҳам муҳим тадқиқотлардин ҳисобланади.

АДАБИЁТЛАР ТАҲЛИЛИ ВА МЕТОДОЛОГИЯСИ

Бизга яхши маълумки, кейинги йилларда халқимизнинг ижтимоий-маданий тарихини ҳар томонлама ўрганиш ва тарғиб этиш бўйича юртимизда катта ишлар амалга оширилмоқда. Бу борада илгари ёпиқ бўлган архив ҳужжатлари очилгани, собиқ Иттифоқ республикалари ва чет элдаги архив ташкилотлари, музей ва фондлар, олим ва мутахассислар, кенг жамоатчилик билан ҳамкорлик кучайгани муҳим аҳамиятга эга бўлмоқда.

Шунингдек мазкур масалада турли хил китоблар, рисоалар, мақолалар ёзлган бўлиб, шулардан Мирзачўлнинг ўзлаштирилиш тарихи масалаларига аҳамият қаратиб ўтган ва ундаги маданий жараёнларни ёритган олимларимиздан. Ш.Д.Асқаров[2], М.Қ.Аҳмедов, В.В. Бартольд[3], А.А.Зияев[4], М.Е.Массон, А.А.Грицина, В.Ф. Караваев[5], В.А.Нильсен, Д.А.Нозилов, Г.А. Пугаченкова, Х.Ш.Пўлатов, Л.И.Ремпель, Э.В.Ртвеладзе, О.М.Салимов, В.И. Сарияниди, Р.Х. Сулаймонов, А.С.Уралов, Т.Ш. Ширинов, Б.Ж.Эшов, М.А.Юсупова, Т.Ф.Қодирова, Т.А.Ҳидоятлов, Т.Ш. Маматмусаев, Ш.З.Нурмуҳаммедова ва бошқа олимлар томонидан яратилган асарларни мисол келтиришимиз мумкин.

ТАДҚИҚОТ МЕТОДОЛОГИЯСИ

Мавзуни тадқиқ этиш жараёнида қиёслаш, тизимли таҳлил, тавсифийлик, тарихийлик, тарихий-қиёсий таҳлил усуллари қўлланилган.

Республикамиз ўз мустақиллигига эришгач, раҳбарият томонидан тарихни ҳаққоний ва қайта ёритиш учун ўқув методологик концептуал ғоялар ишлаб чиқилди. Бундан ташқари дунё мамлакатлари тарихини ўрганиш учун махсус йўналишлар белгиланди. Мавзуни ёритишда ушбу методологик концептуал ғоялар ва йўналишлар методологик асос қилиб олинди.

ТАҲЛИЛ ВА НАТИЖАЛАР

1956 йилдан бошлаб Мирзачўлдаги кўриқ ва бўз ерларни ўзлаштириш жараёни бошланди. Совет ҳукумати томонидан республикадаги янги ерларни ўзлаштириш чора-тадбирлари ҳамда суғориш тизимини янада ривожлантириш ва такомиллаштиришга доир кўплаб қарорлар, фармойишлар чиқарилди. Мазкур чиқарилган қарорларнинг аҳамияти нафақат ижтимоий балки маданий жараёнларни ривожини учун ҳам ўз таъсирини кўрсатган.

КПСС МҚ ва СССР Министрлар Совети 1956 йил 6 августда “Пахта етиштиришни янада кўпайтириш учун Ўзбекистон ССР ва Қозғистон ССРдаги Мирзачўлнинг кўриқ ерларини суғориш ва ўзлаштириш тўғрисида”

қарор[6:139] қабул қилди. Унга кўра, Мирзачўлда сув хўжалиги қурилиши ишларини бажаришни бошқариш ва ЎзССР ҳудудида Мирзачўлдаги кўрик ерларни ўзлаштиришда иштирок этаётган турли вазирлик ва идоралар фаолиятини мувофиқлаштириш мақсадида ЎзССР Министрлар Совети ҳузурида “Главголодностепстрой” Бош бошқармаси ташкил қилинди. Мирзачўл ерларини ўзлаштиришнинг биринчи босқичида (1956-1961), асосан, магистрал каналлари, коллектор-дренажлар ҳамда йирик сув хўжалиги объектлари қуришга, шунингдек, бинокорлик материаллари саноат базаларини барпо этишга катта эътибор қаратилди.

Мирзачўл 1948-1950 йилларда шаҳар типидagi кўрғон мақомини олиб, 1952 йилга келиб шаҳар мақомига эга бўлди. 1959 йили собиқ Мирзачўл шаҳрига Гулистон номи берилди. Мазкур жараён амалга оширилганидан сўнг жойли ҳамда кўчирма қилинган аҳоли ўртасида ижтимоий-маданий жихатлари ривожлана бошлади. Шаҳарда асосан рус архитектурасига тақлид қилинди ва кинотеатрлар, типовой уйлар қад кўтара бошлади[7:31].

1956 йил 23 октябрида Тошкент комсомолларининг биринчи гурпаси Мирзачўлдаги доимий ишларга юборилган. Улар орасида токаръ Рая Сичева, хайдовчи Йўлдош Ғозиев, фрезерчи Акилометрал Тўқоев, Ким Темашев, Паша Афарина сингари ўнларча илғор тошкентлик ёшлар бор эди. Бу ёшлар Мирзачўлга келиши биланоқ “Главголодностепстрой”га қарашли 1-қурилиш монтаж бошқармасининг объектларига ишга жойлаштирилади.

1956 йил 14 ноябрида Тошкент комсомолларининг иккинчи гурпаси Мирзачўлга жўнаб кетди. Булар орасида рус, ўзбек, украин, татар, арман ва бошқа миллатларнинг турли касбдаги йигит-қизлари бор эди. Юқоридаги миллат вакиллари томонидан амалга оширилган ишлангар ҳеч кимга аён бўлмаган янги бир маданиятни яралишига асос бўлган десак муболаға бўлмайди. 1963 йил 16 февралда Сирдарё вилояти таркибига Қозоғистоннинг Киров, Пахтаарал туманлари, Тошкент вилоятидан Гулистон, Сирдарё, Янгиер туманлари, Самарқанд вилоятидан Жиззах туманлари берилди Сирдарё вилояти ташкил қилинган, унинг маркази этиб Янгиер шаҳри белгиланди. Кейинчалик Сирдарё вилояти маркази Гулистон шаҳрига кўчирилади.[8]

Мирзачўлда ўнлаб янги муҳандислик ишлари устида иш олиб борилган бўлиб, оч даштда ҳаётни ривожланишига сабаб бўлган. Бу ерда биринчи мартта муҳандислик суғориш тизими қурилган. Синовдан ўтказилган биринчи экспериментал ёпиқ горизонтал дренаж, вертикал дренажлар синовдан ўтказилган ва иш жараёнига тадбиқ қилинган. Шунингдек, горизонтал дренажнинг турли хил дизайнлари устида иш олиб борилган. Ерларни суғориш ва ўзлаштиришнинг комплекс усули ишлаб чиқилди ва жорий этилди, бунинг учун истеъдодли коммунист-ташкilotчи Акоп Абрамович Саркисов

бошчилигида бир гуруҳ усталар ишладилар. Мазкур жараёнда амалга оширилган ишлар, тадқиқотлар ва ихтиролар учун 1972 йилда Ленин мукофоти билан тақдирланган[9:9].

XULOSA

Мирзачўл сўзини инсон ҳаяжонланмасдан айтишнинг иложи йўқ, сабаби бу чўлда тарих зарварақлари битилган десак бежиз айтмаймиз. Қанчадан қанча сайёхларни ўз бағрига олган бу чўл тарихий дostonлар ва эски нақилларга гувоҳ бўлган. Бир култум сув ҳам инсонларнинг хаётлари билан барабар бўлган ўша беназир чўл хисобланган. Мирзачўл аҳолиси жойлардан кўчиб келиб шу ерларни боғу-бўстога айлантиришда ўз меҳнатларини сарф қилганлиги сабабли, бугун Сирдарё ўзгача чирой очмоқда. Сирдарё халқи кўпмиллатли бўлгани сабабли урф-одат, ананалари ҳам турлича, шу сабабли бу масканни биз маданият ўчоғи десак ҳам адашмаган бўламиз.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. <https://m.kun.uz/uz/news/2018/12/29/tarixni-qayerdan-boshlash-kerak-milliy-goyani-rivojlantirish-uchun-takliflar>. 23.11.2022.
2. Аскарлов Ш.Д. Генезис архитектуры Узбекистана. -Т., 2014.
3. Бартольд В.В. История культурной жизни Туркестана, -Л., 1927
4. Зияев А.А. «Чиназ» (древность, средневековье, современность). Историко-архитектурный очерк. -Т.: 2017
5. Массон М.Е. Проблема изучения цистерн-сардоба. Вып.8. -Ташкент. 1935, Грицина А.А. Археологические памятники Сырдарьинской области. - Тошкент., 1992, Караваев В.Ф. Голодная степь в ее прошлом и настоящем. Пг., 1914.
6. ФВДА, 1124-жамғарма, 7-рўйхат, 713-йиғма жилд. 139-б.
7. Зарубин И.И. Население Самаркандской области. Его численность, этнографический состав и территориальное распределение (По материалам сельского-хозяйственной переписи 1917 г.) Л.1926. Стр 31.
8. <https://cyberleninka.ru/article/n/hh-asrning-ikkinchi-yarmida-migratsion-zharayonlarning-ziga-hos-hususiyatlari-mirzachul-hududi-misolida>. 30.01.2023.
9. Покорение Голодной степи. - 2-е изд., переработ. и доп. -Т.: Узбекистан, 1980. Л -320 с.